



PREZES
NACZELNEJ RADY ADWOKACKIEJ
Stanisław Rymar

Do druku nr 595

Warszawa, dnia 20 czerwca 2006 r.

Pan
Lech Czapla
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu RP

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 24 kwietnia 2006 r. (PS- 66/06), uprzejmie przesyłam w załączeniu opinię Naczelnej Rady Adwokackiej dotyczącą poselskiego projektu *ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego*.

Nadto w odpowiedzi na pisma z dnia 7 kwietnia 2006 r. (PS-64/06 i PS-63/06) uprzejmie przesyłam opinię Naczelnej Rady Adwokackiej dotyczącą poselskich projektów: *ustawy o państwowym zasobie kadrowym, obsadzaniu wysokich stanowisk państwowych oraz o zmianie niektórych ustaw, a także ustawy o służbie cywilnej*.

z wyrazami szacunku
St. Rymar



NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 022 505 25 00, 022 505 25 01, fax 022 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.adwokatura.pl

Warszawa 20 czerwca 2006 r.

Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej dotycząca poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

I. Przedmiot opinii

Projekt ustawy jest klasycznym wręcz przykładem normatywnego ujęcia określonej woli politycznej, a jej istotnym elementem jest wydłużenie okresu w jakim działalność na rzecz niepodległego bytu mogła być prowadzona oraz rozszerzenie kręgu uprawnionych.

Z tego też względu niniejsza opinia odnosi jedynie do oceny adekwatności przyjętych w projekcie rozwiązań do założeń, które legły u podstaw nowelizacji obowiązującej ustawy i wskazania w tym kontekście możliwych wątpliwości, które niewątpliwie pojawią się przy ich stosowaniu.

II. Uwagi merytoryczne

1. Jak wspomniano wyżej projekt wydłuża okres prowadzenia działalności niepodległościowej do dnia 31 grudnia 1989 r., tj. dokładnie o 33 lata. W związku z tym rodzą się dwie wątpliwości dotyczące konsekwencji takiego stanowiska:
 - w końcówce tego okresu premierem rządu był Tadeusz Mazowiecki, pełniący te obowiązki również po tej dacie. Pozostawienie zawartej w projekcie daty oznacza, że w pierwszym okresie rządów był on premierem niesuwerennego państwa a od dnia 1 stycznia 1990 r. państwo było już niepodległe. Warto też zaznaczyć, że uzasadnienie projektu nie wyjaśnia podstaw przyjęcia proponowanej daty;
 - została zanegowana, przynajmniej częściowo, legalność działań organów państwowych w okresie od rozpoczęcia przez nie działalności do dnia 31 grudnia 1989 r. Stwarza to przesłanki do kwestionowania legalności istniejącego w tym czasie porządku prawnego i kwestionowania wynikłych z jego stosowania skutków.
2. Rozszerzenie kręgu uprawnionych o osoby poszkodowane w trakcie tłumienia protestów społecznych częściowo wydaje się być uzasadnione, albowiem ofiarami były również osoby postronne, które znalazły się tam przypadkowo. Okoliczność ta oraz wymóg odniesienia obrażeń jako podstawa do odszkodowania rodzić będzie daleko idące problemy dowodowe a niekiedy może być nadużywana do bezzasadnego uzyskania odszkodowania za obrażenia, spowodowane innymi przyczynami.
3. Projekt wyłącza stosowanie przepisów wobec orzeczeń kolegiów do spraw wykroczeń, podczas gdy faktem notoryjnym jest zastępcze stosowanie represji karno-administracyjnej wobec osób, zaangażowanych w działalność opozycyjną, np. ukaranie za zaśmiecanie miejsc publicznych dla kolporterów ulotek, sankcje z tytułu uporczywego uchylania się od pracy itd.

4. Proponowane w projekcie przyznanie prawa do stwierdzenia nieważności decyzji o internowaniu sądowi okręgowemu łamie zasadę, że właściwy jest organ, który ją wydał, albo sąd administracyjny.
5. Ograniczenie do 25.000 zł maksymalnej wysokości odszkodowania oraz ograniczenie kręgu uprawnionych po śmierci represjonowanego z tytułu represji za działalność mającą miejsce po dniu 31 grudnia 1956 r., bez względu na rodzaj represji nosi znamiona naruszenia konstytucyjnej zasady równości wobec prawa.
6. Projekt wyłącza z kręgu uprawnionych tajnych współpracowników organów bezpieczeństwa, lecz jednocześnie nie określa trybu w jakim stwierdzenie faktu współpracy będzie następowało, ponieważ ani ustawa lustracyjna, ani inne akty takiej możliwości nie stwarzają;

III. Uwagi końcowe

Uchwalenie ustawy w proponowanym brzmieniu stworzy sądom istotne problemy interpretacyjne i dowodowe, co w znaczącym stopniu wpłynie na ocenę nowelizacji.



RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 21 czerwca 2006 r.

DL-P-IV-023-154/06

Pan
Lech Czapla
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu

Samuel Janowski

W odpowiedzi na pismo z dnia 24 kwietnia 2006 r., nr PS-33-u/06, dotyczące poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, uprzejmie przedstawiam co następuje.

Należy zauważyć, że nieprzypadkowo obowiązująca obecnie ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149, z późn. zm.) określiła rok 1956 jako granicę końcową uznawania orzeczeń za nieważne oraz uprawnień odszkodowawczych. Dodać też trzeba, że w okresie ostatnich 16 lat podjęto wiele działań mających na celu zadośćuczynienie za krzywdy spowodowane represjami za działalność o charakterze politycznym, religijnym czy związkowym. W trybie najpierw rewizji nadzwyczajnych, następnie kasacji czy wznowienia postępowania uchylane były orzeczenia skazujące za taką działalność. Wiązało się to także w wielu wypadkach z zasądzeniem roszczeń odszkodowawczych. W okresie 1993 – 1994 przeprowadzony został przegląd wszystkich postępowań przeprowadzonych w okresie od wprowadzenia stanu wojennego. W zakresie uprawnień pracowniczych uchwalona została ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym

zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz. U. Nr 32, poz. 172, z późn. zm.).

Z uzasadnienia przedmiotowego projektu wynika, że jego celem ma być „rozszerzenie zakresu stosowania ustawy, przez objęcie jej przepisami działalności opozycyjnej wobec systemu komunistycznego w latach 1957 – 1989”. Ponadto do najważniejszych skutków społecznych, jakie wywoła wejście w życie projektowanej ustawy, należy zaliczyć usunięcie stanu bezprawności, wzrost poczucia sprawiedliwości społecznej, a także naprawienie krzywd i stworzenie możliwości dochodzenia odszkodowań. Biorąc powyższe pod uwagę należy odnieść się pozytywnie do przedłożonego projektu.

Z wyrazami szacunku,

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Beata Kempa
Beata Kempa
SEKRETARZ STANU

NIEZALEŻNY SAMORZĄDNY ZWIĄZEK ZAWODOWY

Solidarność

Komisja Krajowa

80-855 Gdańsk, ul. Wały Piastowskie 24

tel. (58) 308-4480, (58) 308-4311, fax (58) 308-4219

sekprez@solidarnosc.org.pl

BP/1369/06

Gdańsk, 23 czerwca 2006 r.

Szanowny Pan

Marek Jurek

Marszałek Sejmu RP

W załączeniu przesyłam stanowisko Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” nr 9/06 przyjęte na posiedzeniu 21 czerwca 2006 r. z prośbą o uwzględnienie go podczas prac Parlamentu RP.

Z poważaniem

SEKRETARZ
KK NSZZ „Solidarność”

Malgorzata Franczyk

Stanowisko KK

nr 9/06

ws. zadośćuczynienia osobom pokrzywdzonym i represjonowanym za działalność na rzecz
niepodległego bytu Państwa Polskiego

Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” pozytywnie ocenia poselski projekt ustawy Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość *zmieniający ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego*, który poszerza regulację o orzeczenia organów ścigania, wymiaru sprawiedliwości i organów pozasądowych wydane do 31 grudnia 1989 r.

Jednocześnie zdecydowanie sprzeciwiamy się zapisanemu w tym projekcie zamiarowi zamknięcia drogi do rehabilitacji i sprawiedliwości osobom skazanym przez kolegia do spraw wykroczeń. Taki zapis jest niezgodny z konstytucyjnymi zasadami demokratycznego państwa prawa, równości wobec prawa, równego traktowania przez władze publiczne i niedyskryminacji. Jego wprowadzenie spowoduje, że wiele ofiar systemu komunistycznego stanie się ludźmi gorszej kategorii, którym odbierze się możliwość dochodzenia prawdy i zadośćuczynienia.

Zwracamy ponadto uwagę, że rezygnacja z przepisu dającego szansę na rehabilitację osobom karanym po 31 grudnia 1989 r., ale za działalność mieszczącą się w tych ramach czasowych jest zupełnie nieuzasadniona i dalece dla nich krzywdząca.

NSZZ „Solidarność” spodziewa się, że ta niezwykle ważna i bardzo oczekiwana ustawa, z uwzględnieniem powyższych uwag, zostanie przyjęta i wejdzie w życie w roku bieżącym, w którym przypada niechlubna 25 rocznica wprowadzenia przez władze komunistyczne stanu wojennego w Polsce.

Warszawa, 21 czerwca 2006 r.

Komisja Krajowa
NSZZ „Solidarność”



PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 23. 06. 2006 r.

BSA I/II – 021 – 33/06

Pan
Lech CZAPLA

Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 24 kwietnia 2006 r. 2006 r. Nr PS – 66/06 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do **poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.**

z poważaniem

Lech Gardocki
prof. dr hab. Lech GARDOCKI

UWAGI

o poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

1. Zamierzeniem projektu jest rozszerzenie zakresu zastosowania dotychczasowych regulacji umożliwiających stwierdzenie nieważności orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz państwa polskiego. Ustawa, w myśl projektodawców, ma objąć także orzeczenia wydane w okresie do 31 grudnia 1989 r. Ponadto ma dotyczyć decyzji o internowaniu, wydanych na podstawie art. 43 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym. Realizacja powyższego zamiaru ma charakter decyzji politycznej i pozostaje w wyłącznej gestii parlamentu.
2. Projektodawcy zdawali sobie sprawę, iż niezależnie od stwierdzenia nieważności określonych rozstrzygnięć podejmowanych przed 31 grudnia 1989 r., konsekwencją przyjęcia projektowanych regulacji jest wypłata przez budżet państwa określonych rekompensat na rzecz osób, których owe rozstrzygnięcia dotyczyły. Jednocześnie projektodawcy uznają, że stabilność budżetowa jest wartością konstytucyjną, wobec tego realizacja nawet najślusznieszych celów aksjologicznych musi uwzględniać możliwości budżetowe państwa. Stąd pojawiają się w ustawie uregulowania, które mają na celu ograniczenie zakresu owych wypłat. Powstaje jednak pytanie, czy adekwatnie dobrano zakres ograniczeń.
3. Analiza przedmiotowego projektu ustawy uzasadnia wyrażenie opinii, że o ile część proponowanych zmian, zwłaszcza dostosowujących przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.) do innych obowiązujących aktów prawnych (zastąpienie terminu „sądy wojewódzkie” terminem „sądy okręgowe”, czy też wprowadzenie w przepisach art. 2 ust. 1 i 3, art. 4, art. 7 ust. 1, art. 8 ust. 3 i art. 11 ust. 1 odwołania do przepisów Kodeksu postępowania karnego z 1997 r. w miejsce nieaktualnych już

odwołań do unormowań Kodeksu postępowania karnego z 1969 r.), wydaje się nie tylko celowa lecz nawet konieczna, o tyle szereg, zwłaszcza nowych rozwiązań, rozszerzających zakres obowiązywania ustawy, wzbudza w aspekcie prawnym zasadnicze wątpliwości, wskazując wręcz na brak zdecydowania projektodawców co do charakteru nowelizowanych przepisów i ewentualnych skutków wprowadzonych zmian. W konsekwencji, przyjęcie w niezmienionym kształcie proponowanych rozwiązań spowoduje w przyszłości niewątpliwe problemy interpretacyjne, tak w odniesieniu do norm o charakterze materialnym, jak i procesowym. Dodany w art. 1 po ust. 1 nowy ust. 1a rozszerza zakres obowiązywania ustawy na decyzje o internowaniu wydane na podstawie art. 43 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, poz. 154 ze zm.). W przeciwieństwie do unormowań zawartych w ust. 1 przedmiotowego przepisu nie uzależnia on jednak możliwości unieważnienia takiej decyzji od ustalenia, że internowanie było związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, co było i jest warunkiem *sine qua non* stwierdzenia nieważności orzeczeń, o których mowa w niniejszej ustawie, a jednocześnie stanowi *ratio legis* tego aktu prawnego. Wprowadzenie takiego wniosku można wyprowadzić z uzasadnienia projektu, jednak samo literalne brzmienie powołanego przepisu na taką interpretację nie pozwala. W związku z tym zasadne wydaje się przypomnienie, że na mocy art. 43 ust. 1 dekretu o stanie wojennym, internowaniu podlegały nie tylko osoby prowadzące działalność „opozycyjną” w stosunku do ówczesnej władzy państwowej, lecz również byli członkowie kierownictwa Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, a także osoby nie należące, ani do NSZZ „Solidarność”, ani też organizacji opozycyjnych, które działalności w rozumieniu nowelizowanej ustawy nie prowadziły, zaś decyzja o ich internowaniu podejmowana była wyłącznie ze względu na „uzasadnione podejrzenie, że pozostając na wolności nie będą przestrzegać porządku prawnego” (art. 42 ust. 1 dekretu o stanie wojennym).

4. Wskazany wyżej ust. 1a – w stosunku do decyzji o internowaniu, podobnie jak ust. 1 art. 1 ustawy – w odniesieniu do orzeczeń wydanych przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe,

stanowi podstawę materialną stwierdzenia nieważności takiej decyzji. Zaproponowane brzmienie przepisu ust. 1a, w powiązaniu z kolejnymi nowelizowanymi przepisami, nie udziela jednak odpowiedzi na zasadnicze pytanie, czy uznanie decyzji o internowaniu za nieważną następuje *ex lege*, czy też wymagane jest dla niego orzeczenie sądu o stwierdzeniu nieważności. Uzasadnienie projektu sugeruje, że jego autorzy opowiadają się za pierwszym rozwiązaniem. Do takiej interpretacji skłania również brzmienie znowelizowanego art. 8 ust. 1 ustawy (art. 1 pkt 8 projektu), na mocy którego przyznaje się prawo do odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę „osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję określoną w art. 43 ust. 1 dekretu o stanie wojennym...”. Tym samym jedynie w wypadku orzeczeń, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy, wymagane jest dla uzyskania prawa do wskazanych wyżej roszczeń stwierdzenie ich nieważności. Wymogu tego nie stosuje się w stosunku do osób internowanych, bowiem sam fakt wydania decyzji o internowaniu stanowi samodzielną podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia.

5. Pomijając aspekt zagadnienia, poruszony zresztą w pkt 1 niniejszej opinii, że zapis skutkujący uznaniem za nieważne – z mocy samego prawa – decyzji o internowaniu, spowoduje przyznanie prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia osobom nieprowadzącym działalności o charakterze niepodległościowym, podkreślić należy, że przepis art. 8 ust. 1 w proponowanym przez projektodawców brzmieniu pozostaje z kolei w sprzeczności z innym nowelizowanym przepisem, to jest art. 2 ust. 1 ustawy (art. 1 pkt 4 projektu), zgodnie z którym „nieważność orzeczenia albo decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 1a **stwierdza sąd ...**”, co wobec nowej treści art. 8 ust. 1 wydaje się zbędne, z drugiej zaś strony skłania do wyrażenia opinii, że również decyzja o uznaniu za nieważne decyzji o internowaniu nie następuje jednak *ex lege*, lecz wymagane jest dla tego rozstrzygnięcie sądu o charakterze konstytutywnym. To z kolei wymagałoby jednak zmiany brzmienia art. 8 ust. 1 w kierunku przyznania uprawnień odszkodowawczych wyłącznie osobom, wobec których „stwierdzono nieważność orzeczenia albo decyzji”.

6. Przyjęcie interpretacji, zgodnie z którą do stwierdzenia nieważności decyzji o internowaniu konieczne jest orzeczenie sądu, co z punktu widzenia celu ustawy oraz podniesionych wyżej uwag wydaje się zasadne, wymaga znowelizowania szeregu innych przepisów, których niniejszy projekt nie przewiduje. I tak, nie została określona właściwość rzeczowa i miejscowa sądu, który stwierdzałby nieważność decyzji o internowaniu, bowiem art. 2 ust. 1 odwołuje się wyłącznie do pojęcia „czynu będącego przedmiotem orzeczenia”, a nie decyzji. Nie wskazano również właściwości miejscowej, gdyż z kolei art. 2 ust. 2 ustawy obowiązek ten nakłada na sąd „w którego okręgu (...) wydane zostało przez organ I instancji orzeczenie (nie zaś decyzja – przyp. SN), będące przedmiotem postępowania o unieważnienie”.
7. Nowelizacja ustawy zmierzająca do przyjęcia, że decyzja o internowaniu nie jest uznawana za nieważną z mocy prawa, lecz dopiero w wyniku orzeczenia sądu, nakazywałaby dokonanie zmian także w art. 3 ustawy poprzez określenie podmiotów uprawnionych do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie nieważności (art. 3 ust. 1 ustawy) takiej decyzji, trybu procedowania (art. 3 ust. 2 i 4 ustawy), możliwości zaskarżenia postanowienia w przedmiocie nieważności decyzji, w tym podmiotów, którym środek odwoławczy przysługuje. Konieczne byłoby wreszcie dookreślenie sądu właściwego do rozpoznania żądania o odszkodowanie i zadośćuczynienie, ponieważ znowelizowany przepis art. 8 ust. 2 ustawy (art. 1 pkt 10 projektu) wskazuje taką właściwość jedynie w odniesieniu do roszczeń wynikłych ze stwierdzenia nieważności orzeczenia.
8. W projektowanym nowym brzmieniu art. 1 ust. 4 artykułu postanowiono wyłączyć spod zakresu zastosowania ustawy orzeczenia kolegiów do spraw wykroczeń uznając prawdopodobnie, iż rozstrzygnięcia wydawane przez te organy nie rodziły tak istotnych naruszeń prawa, jak w przypadku rozstrzygnięć organów sądowych. Należy wszakże pamiętać, iż zdarzały się przypadki orzekania przez kolegia do spraw wykroczeń przypadków mienia o znacznej niekiedy wartości w związku z wykroczeniami popełnionymi z motywów politycznych. Należałoby w związku z tym rozważyć, czy wyłączenie orzeczeń kolegiów do spraw wykroczeń spod zakresu zastosowania ustawy nie może być kwestionowane z punktu

- widzenia zasady równości opartej na kryterium istotności szkody doznanej przez osobę represjonowaną.
9. Wydaje się natomiast, że oczywistym pogwałceniem zasady równości jest ograniczenie kręgu osób, na które mogą przejść uprawnienia osoby represjonowanej po 1956 r. - nabyć je może tylko małżonek (dzieci zostały wyłączone). Nie ma żadnej racjonalnej przyczyny zróżnicowania możliwości realizacji uprawnień odszkodowawczych ze względu na okres podlegania represji. O ile bowiem z tytułu represji w okresie od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1956 r. mogłyby być one realizowane także przez dzieci osoby represjonowanej, o tyle w przypadku represji, które wystąpiły po tej dacie, zgłoszenie takich roszczeń przez te osoby nie byłoby dopuszczalne. Odejście od równego traktowania - w ramach określonej grupy podmiotów wyodrębnionej określoną cechą istotną (dzieci represjonowanego) - musi odwoływać się do adekwatnego kryterium różnicowania. W żadnym wypadku takim adekwatnym kryterium nie jest data 31 grudnia 1956 r.
 10. W przypadku ograniczenia wprowadzonego w art. 8 ust. 1b można podnieść takie same zarzuty, jak w pkt 4. Projektowany przepis dzieli bowiem osoby represjonowane na dwie grupy według nieadekwatnego kryterium czasowego. W przypadku osób represjonowanych w późniejszym okresie (po 31 grudnia 1956 r.) wprowadzono ograniczenie wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia, które nie dotyczy osób represjonowanych wcześniej. Powstaje ponadto pytanie, na ile owa górna granica 25 000 złotych miałyby zastosowanie w przypadku dochodzenia odszkodowania na zasadach ogólnych.
 11. Odnosząc się do uprawnień, przewidzianych przez projektodawców w nowym art. 8a ust. 1, należy wskazać, iż uprawnienia te w sposób nieuzasadniony wyłączono w stosunku do osób internowanych na mocy dekretu o stanie wojennym. W przypadku takich osób nie można bowiem mówić o „pozbawieniu wolności w warunkach określonych w art. 1 ust. 1”, skoro ma do nich zastosowanie odrębny przepis art. 1 ust. 1a. Osoby internowane nie mogą więc dochodzić odszkodowania i zadośćuczynienia za uszczerbek na zdrowiu i doznaną krzywdę w związku z internowaniem.

12. Analogicznie, jak w przypadku opisanym w pkt 4, także w projektowanym art. 8a ust. 1, jego twórcy w sposób nieuzasadniony dzielą osoby represjonowane, posługując się kryterium czasowym, na dwie grupy, przyjmując, iż w przypadku osób, które w związku z represjami doznały szkód po 31 grudnia 1956 r. nie jest możliwe domaganie się odszkodowania wyższego niż 25 000 zł. Podobnie w sposób sprzeczny z zasadą równości zróżnicowano uprawnienia dzieci osób represjonowanych, przewidując je wyłącznie w przypadku represji, do których doszło przed 31 grudnia 1956 r.
13. Art. 8 ust. 1a budzi także wątpliwości natury legislacyjnej. W przepisie tym jest mowa o „orzeczeniu lub decyzji, o których mowa w art. 1 ust. 1”, tymczasem art. 1 ust. 1 odwołuje się wyłącznie do „orzeczenia”. Być może ustawodawcy chodziło o objęcie zakresem zastosowania art. 8 ust. 1a również decyzji, o których mowa w projektowanym art. 1 ust. 1a. Wymaga to jednak wyraźnego wskazania. Ponadto brzmienie art. 8 ust. 1a nieuchronnie wywoła wątpliwość dotyczącą sytuacji, w których orzeczenie dotyczyło zarówno działalności w okresie przed 31 grudnia 1956 r., jak i po tej dacie. Ograniczenie dziedziczenia po zmarłym małżonku w zakresie roszczeń odszkodowawczych przewidzianych w ustawie, a obejmujących okres po 31 grudnia 1956 r. nie może prowadzić do naruszenia zasady poszanowania praw nabytych wynikających z obecnie obowiązującego art. 8 ust. 1 zd. 2 w związku z art. 1 ust. 4 ustawy.
14. Zastosowanie w art. 8 ust. 1b liczby mnogiej - „orzeczeń albo decyzji” – wskazuje, że rekompensata nie może przekroczyć 25 000 złotych także w wtedy, gdy orzeczeń było więcej. Jeżeli intencja ustawodawcy była odmienna (tzn. granica 25 tys. złotych dotyczy pojedynczej decyzji), to przepis wymaga modyfikacji.
15. W art. 8a ust. 1 mowa jest o „uszczerbku na zdrowiu „w związku z pozbawieniem wolności w warunkach określonych w art. 1 ust. 1”, tymczasem art. 1 ust. 1 reguluje nie tyle „warunki”, co przyczyny wydania orzeczenia. Zamiast sformułowania „w warunkach”, bardziej właściwe byłoby sformułowanie „z przyczyn”.
16. Art. 8a ust. 1 zd2 stanowi o odpowiednim stosowaniu art. 8 ust. 1a i 1b. *Implicite* zakłada to, że uprawnienia wskazane w art. 8a ust. 1, podobnie

- jak wskazane w art. 8 ust. 1, przechodzą w razie śmierci uprawnionego na małżonka, dzieci i rodziców. Z tego względu bardziej prawidłowe wydaje się sformułowanie „art. 8 ust. 1 zd. 2, ust. 1a i 1b stosuje się odpowiednio”
17. Stosunek art. 8a ust. 1 do art. 8 ust. 1 nie jest jasny i wymaga ponownego rozważenia. Czy np. w sytuacji, w której pozbawienie wolności prowadzące do uszczerbku na zdrowiu, było wynikiem wydania orzeczenia wskazanego w art. 1 ust. 1, przepis art. 8a ust. 1 stanowi *lex specialis* względem art. 8 ust. 1? *Prima facie* odpowiedź wydaje się twierdząca, co ma znaczenie z punktu widzenia terminu przedawnienia roszczenia (określone w art. 8 ust. 1 i art. 8a ust. 1 roszczenia przedawniają się w różnych terminach)
18. Przepisy kodeksu cywilnego nie stwarzają osobom bliskim możliwości żądania zadośćuczynienia za krzywdę związaną z jej śmiercią. W związku z tym powstaje pytanie, czy w sytuacji, w której osoby te uzyskały już na podstawie art. 446 k.c. odszkodowanie za szkodę majątkową, mogą one żądać dodatkowo zadośćuczynienia w oparciu o art. 8a ust. 2. Kwestia ta wymaga rozstrzygnięcia.
19. Z problematyką omówioną w pkt 4-7 wiąże się pośrednio problem wyłączenia prawa do odszkodowania wobec osób będących tajnymi i świadomymi współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa – art. 8 ust. 5 ustawy dodany przez art. 1 pkt 14 projektu. W związku z rozwiązaniem proponowanym w powołanym przepisie rodzi się kilka pytań, na które ustawa w znowelizowanej postaci nie daje odpowiedzi. I tak nie zostało określone, jaki sąd miałby dokonywać ustaleń, co do osób będących współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy z dnia 11 kwietnia 1997r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (t.j.: Dz. U. z 1999r., Nr 42, poz. 428 ze zm.). Ta ostatnia ustawa przyznaje kompetencje Sądowi Lustracyjnemu do weryfikacji oświadczeń lustracyjnych ściśle określonego kręgu podmiotów (art. 7 i 8 ustawy lustracyjnej), który jedynie w ograniczonym zakresie może pokrywać się z kręgiem osób, w odniesieniu do których miałby zastosowanie omawiany projekt. Co więcej art. 8 ust. 5 wyłącza jedynie prawo do odszkodowania, nie reguluje natomiast problematyki samego stwierdzenia nieważności orzeczenia lub decyzji.

Może więc powstać sytuacja, że osoba, w stosunku do której wydano postanowienie o stwierdzeniu nieważności orzeczenia pozbawiona zostanie uprawnień odszkodowawczych wobec wykazania (nie wiadomo tylko, w jakim trybie i przed jakim sądem), że była tajnym i świadomym współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa. Jeżeli tego rodzaju ustaleń miałyby dokonywać nie Sąd Lustracyjny, lecz sąd właściwy do rozpoznania wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie, to konieczne byłoby również sprecyzowanie trybu i sposobu prowadzenia postępowania w tym przedmiocie, ewentualnej roli w takim postępowaniu Rzecznika Interesu Publicznego, zasad współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej.

20. Nie mniejsze wątpliwości, jak w wypadku art. 8 ust. 5 ustawy, pojawiają się w odniesieniu do nowego art. 8a (art. 1 pkt 15 projektu), który przyznaje prawo dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania i zadośćuczynienia osobom, które w wyniku działań funkcjonariuszy państwa komunistycznego podjętych w wyniku tłumienia protestów ludności albo w związku z pozbawieniem wolności w warunkach określonych w art. 1 ust. 1 ustawy, doznały określonego uszczerbku na zdrowiu (art. 8a ust. 1), a w wypadku gdy skutkiem takich działań była śmierć poszkodowanego, także prawo do zadośćuczynienia i roszczeń określonych w art. 446 Kodeksu cywilnego (koszty leczenia i pogrzebu, renta, odszkodowanie, jeżeli wskutek śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej) przysługujących małżonkowi i dzieciom poszkodowanego (art. 8a ust. 2). Powołany przepis nie precyzuje przy tym, w jakim trybie i przed jakim sądem prowadzone byłoby postępowania w tym przedmiocie, bowiem w zakresie nieuregulowanym tym artykułem nakazuje jedynie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego (art. 8a ust. 5), nie wspominając nic o normach proceduralnych. Można jedynie domniemywać, że wobec zamieszczenia tego przepisu w ustawie, w której w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie stosuje się odpowiednio przepisy procedury karnej (art. 8 ust. 3 ustawy) o roszczeniu *stricte* cywilnym, i to nie mającym związku z odpowiedzialnością karną, do którego właściwy, według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, byłby sąd cywilny, rozstrzygał będzie sąd karny i to nieokreślony miejscowo.

21. Art. 8a ust. 5 wydaje się zbędny, tym bardziej, że art. 8 nie zawiera analogicznej regulacji.
22. Jeżeli chodzi o przepisy przejściowe, to nie rozstrzygnięto sytuacji, w której osoba represjonowana w okresie od 31 grudnia 1956 r. do 31 grudnia 1989 r., zmarła jeszcze przed wejściem w życie projektowanej ustawy (nie chodzi przy tym o sytuację określoną w art. 8a ust. 2). Projektodawcy zdają się zakładać, iż przewidziane w ustawie uprawnienia powstaną z chwilą wejście w życie ustawy, a więc nabędą je wyłącznie osoby represjonowane, które żyją w chwili wejścia w życie ustawy. Dopiero po śmierci osoby uprawnionej, będą mogły uprawnienia te realizować ich małżonkowie (zgodnie z art. 8 ust. 1a). Powstaje zatem pytanie dotyczące sytuacji prawnej małżonka osoby represjonowanej, która zmarła przed wejściem w życie projektowanej ustawy. Małżonek taki nie będzie mógł „przejąć” owych uprawnień, bowiem w chwili śmierci osoba represjonowana jeszcze ich nie posiadała (bo nie obowiązywała wówczas jeszcze ustawa w zmienionej formie). Oczywiście chodzi w tym przypadku o te uprawnienia, które projekt ustawy przewiduje w stosunku do osób represjonowanych po 31 grudnia 1956 r.